29/05/2021

Η επέτειος της Αλώσεως εν μέσω τουρκικών προκλήσεων

/ Επικαιρότητα

Ήταν 29 Μαΐου του 1453 όταν ο Μωάμεθ ο Β’ ο Πορθητής εισήλθε στην Κωνσταντινούπολη ως κατακτητής μετά από την πολιορκία που ξεκίνησε επίσημα στις 7 Απριλίου. Ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Παλαιολόγος αρνήθηκε όλες τις προτάσεις συνθηκολόγησης και στις 29 Μαΐου έπεσε ηρωικά μαχόμενος ενώ ο Μωάμεθ αφού εισέβαλε και έσφαξε τους υπερασπιστές της Πόλης το βράδυ μπήκε στην Αγία Σοφία και “αναβάς επί της Αγίας Τραπέζης”, κατά τους ιστορικούς, προσευχήθηκε στον Αλλάχ.

Η ημερομηνία αυτή έχει μείνει βαθιά χαραγμένη στη συνείδηση του Χριστιανού, αποτελεί μια θλιβερή επέτειο που για πάντα θα μείνει στις

καρδιές των απανταχού Ελλήνων. Η 29η Μαΐου θα είναι πάντα μια ημέρα που θα θυμάται ο κάθε Έλληνας, ο κάθε Χριστιανός σε όλο τον κόσμο όσα χρόνια και αν περάσουν και όσες ενέργειες και αν κάνει η Τουρκία για να σβήσει την Ορθόδοξη πίστη και την Ορθόδοξη ιστορία.

29 Μαΐου 2021, 568 χρόνια μετά την Άλωση από τους Οθωμανούς, και η προκλητικότητα της γείτονος χώρας δεν έχει κοπάσει. Μετά τη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε τζαμί το καλοκαίρι του προηγούμενου έτους αλλά και της Μονής της Χώρας ο Τούρκος πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν **εγκαινίασε χτες, 28 Μαΐου 2021, ένα νέο τζαμί στην πλατεία Ταξίμ,** εκεί όπου το μόνο ορατό στοιχείο θρησκευτικής λατρείας ήταν ο Ορθόδοξος Ιερός Ναός της Αγίας Τριάδος.

Με αυτή του την κίνηση ο Πρόεδρος της Τουρκίας έδωσε τέλος σε μία εμμονή που είχε από όταν ήταν δήμαρχος Κωνσταντινούπολης, αφού ήθελε να οικοδομήσει ένα τέμενος στην πλατεία αυτή. Διαβάστε περισσότερα πατώντας εδώ.

Επιπλέον με την επίσκεψη του Υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας Μεβλούτ Τσαβούσογλου στην Αθήνα να έχει προγραμματιστεί για τη Δευτέρα 31 Μαΐου, η Τουρκία αποφάσισε να βγάλει ερευνητικό σκάφος της στο Ικάριο Πέλαγος, ενώ παράλληλα σημειώνονταν μπαράζ παραβιάσεων από τουρκικά μαχητικά πάνω από το Αιγαίο. Συγκεκριμένα με NAVTEX που εξέδωσε ο σταθμός Σμύρνης της τουρκικής Υδρογραφικής Υπηρεσίας, η Τουρκία δεσμεύει θαλάσσια περιοχή μεταξύ της Χίου, της Σάμου και της Ικαρίας για «επιστημονικές έρευνες».

Τις έρευνες θα διεξάγει το σκάφος “Tubitak Marmara”, από τις 31 Μαΐου έως και τις 10 Ιουνίου.

29 Μαΐου 1453 – Το Χρονικό της Αλώσεως

Ήταν 29 Μαΐου 1453, όταν ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, ο τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου «έπεφτε» μπροστά στην Πύλη του Αγίου Ρωμανού, υπερασπιζόμενος την Βασιλεύουσα.

Η ισχύς του Οθωμανικού στρατού υπολογίζεται σε 150.000 άνδρες, μεταξύ αυτών και 12.000 γενίτσαροι. Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος διοικούσε μια δύναμη 9.000 ανδρών.

Στις 12 Μαΐου, τα οθωμανικά κανόνια άνοιξαν ρήγμα στα τείχη της συνοικίας των Βλαχερνών. Η επίθεση αποκρούστηκε με δυσκολία.

Ο Σουλτάνος έστειλε πρέσβη στην πόλη ζητώντας την παράδοσή της. Θα επέτρεπε στον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο να αποχωρήσει με τα υπάρχοντά του, αναγνωρίζοντάς τον ως Ηγεμόνα της Πελοποννήσου.

Ο αυτοκράτορας απάντησε: «Το δε την πόλιν σοι δούναι ουτ' εμού εστίν, ουτ' άλλου των κατοικούντων εν ταύτη κοινή γαρ γνώμη πάντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ού φεισόμεθα της ζωής ημών».

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ:

Επιμέλεια βίντεο: Νάνσυ Νάσκου

Μοντάζ: Μαριάνθη Ματζίρη

Η άλωση της Πόλης ως ιστορικό γεγονός

Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ-ΤΡΙΤΗ 29 ΜΑΪΟΥ 1453

῾Έναν πουλίν, καλόν πουλίν ἐβγαίν᾽ ἀπό τήν Πόλιν,

οὐδέ στ᾽ ἀμπέλια κόνεψεν οὐδέ στά περιβόλιαν,

ἐπῆγεν καί-ν ἐκόνεψεν ἄ σου Ἠλί᾽ τόν κάστρον.

Ἐσεῖξεν τ᾽ ἕναν τό φτερόν σό αἷμα βουτεμένον,

ἐσεῖξεν τ᾽ ἄλλο τό φτερόν, χαρτίν ἔχει γραμμένον,

Ἀτό κανείς κι ἀνέγνωσεν, οὐδ᾽ ὁ μητροπολίτης

ἕναν παιδίν, καλόν παιδίν, ἔρχεται κι ἀναγνώθει.

Σίτ᾽ ἀναγνῶθ᾽ σίτε κλαίγει, σίτε κρούει τήν καρδίαν.

«Ἀλί ἐμᾶς καί βάι ἐμᾶς, πάρθεν ἡ Ρωμανία!»

Μοιρολογοῦν τά ἐκκλησιάς, κλαῖγνε τά μοναστήρια

κι ὁ Γιάννες ὁ Χρυσόστομον κλαίει, δερνοκοπιέται,

-Μή κλαῖς, μή κλαῖς ῎Αϊ-Γιάννε μου, καί δερνοκοπισκᾶσαι

-῾Η Ρωμανία πέρασε, ἡ Ρωμανία ᾽πάρθεν.

-῾Η Ρωμανία κι ἂν πέρασεν, ἀνθεῖ καί φέρει κι ἄλλον.

Με αυτόν το θρήνο ο λαός από τη Βασιλεύουσα, τον Πόντο, την Ελλάδα, τη χριστιανοσύνη, έκλαψε τον χαμό της Πόλης στις 29 Μαΐου 1453, ημέρα Τρίτη, 3 περίπου μετά το μεσημέρι.

Η Κωνσταντινούπολη, η Βασιλίς των Πόλεων, το αγλάϊσμα της Χριστιανοσύνης, του πολιτισμού και της Σοφίας έπεσε στα χέρια των Οθωμανών, μετά από άνισο αγώνα που κράτησε 58 ημέρες. Έναν αγώνα που συγκίνησε με το πάθος και την αυτοθυσία που έδειξαν ο τελευταίος βασιλιάς της χιλιόχρονης αυτοκρατορίας, Κωνσταντίνος Παλαιολόγος – ο Δραγάσης, οι μαχητές, οι απλοί κάτοικοι, οι λάτρεις της θεοφιλεστάτης πόλεως, στα χερσαία και στα θαλάσσια τείχη της πόλης.

Μία πτώση που ο λαός θα την έκλαιγε για επάνω από τετρακόσια χρόνια και θα στοίχειωνε γενιές και γενιές Ελλήνων, συγκινώντας ακόμη και σήμερα γιατί όπως λέει άλλος θρήνος:

Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καί δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.

«Σώπασε κυρά Δέσποινα, καί μή πολυδακρύζῃς,

πάλι μέ χρόνους, μέ καιρούς, πάλι δικά μας θά ᾽ναι».

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, της Βασιλεύουσας, από τους Οθωμανούς Τούρκους στις 29 Μαΐου 1453 αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα γεγονότα της παγκόσμιας ιστορίας.

Το κέντρο της αυτοκρατορίας που για 11 αιώνες κυριάρχησε στην Ανατολή και επηρέασε την εξέλιξη και τον πολιτισμό της Ανατολικής Ευρώπης, της Ρωσίας και της Εγγύς Ανατολής κατέρρευσε μετά από 58 ημέρες πολιορκία των Οθωμανών του Μωάμεθ του Β΄, του αποκαλούμενου πολιορκητή.

Η άλωση ήταν ένα γεγονός αναπόφευκτο, μετά από τις τόσες συμφορές που είχαν βρει την αυτοκρατορία. Σ’ αυτό συνέτειναν όχι μόνο η κακοδιοίκηση, αλλά και οι θρησκευτικές συγκρούσεις μεταξύ ενωτικών και ανθενωτικών. Εκείνων δηλαδή που προσδοκούσαν βοήθεια από τη Δύση με αντιπροσφορά την Ένωση της Ανατολικής με τη Δυτική Εκκλησία και την αναγνώριση των πρωτείων του Πάπα και των Ανθενωτικών που διακήρυσσαν την ακεραιότητα και την αυτονομία της Ανατολικής Ορθόδοξης εκκλησίας και τη διακοπή κάθε σκέψης για υποταγή στους Λατίνους και την παπική εκκλησία.

Η αδυναμία επιβίωσης της Βυζαντινής αυτοκρατορίας ήταν ήδη εμφανής, μετά την 4η Σταυροφορία και την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, τους οποίους, 40.000 τον αριθμό, είχε μεταφέρει ο Δόγης της Γαληνότατης Δημοκρατίας της Βενετίας Δάνδολος, υπό την ηγεσία του Βονιφάτιου Μομφερατικού.

Η άλωση της πόλης από τους σταυροφόρους

Η κακοδιοίκηση της αυτοκρατορίας, οι εσωτερικές έριδες και η απώλεια της Μικράς Ασίας από τους Οθωμανούς Τούρκους είχε στερήσει από την αυτοκρατορία τα εδάφη και τους πληθυσμούς που θα της επέτρεπαν να αποκρούσουν τις πιέσεις και να διατηρήσουν την ακεραιότητα του κράτους.

Η επανακατάληψη της Πόλης από τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο το 1261, μετά δηλαδή από 57 χρόνια, δεν επανέφερε την αίγλη στην αυτοκρατορία, γιατί τα περισσότερα εδάφη βρίσκονταν στα χέρια των Λατίνων που είχαν δημιουργήσει 11

μικρά κρατίδια, στους πιο ζωτικούς χώρους για τη διασφάλιση της ακεραιότητας του κράτους, την οικονομική του επιβίωση, αλλά και τη δυνατότητα να διαδραματίσει έναν ρόλο αποτρεπτικό στη βουλιμία κάθε επίδοξου κατακτητή .

Μιχαήλ Η΄Παλαιολόγος

Το αποτέλεσμα ήταν να μοιάζει η Πόλη, μετά το 1400, όπως έγραψε ο Κάρολος Ντηλ, σαν ένα τεράστιο κεφάλι, το οποίο στηρίζονταν σε ένα ισχνότατο σώμα, ανήμπορο να το σηκώσει.

Η Κωνσταντινούπολη πριν από την Άλωση
Την Άλωση της Κωσταντινούπολης, ως γεγονός δε μπορούμε να το εξετάσουμε μόνο καθεαυτό από ιστορική άποψη, παρά το θρήνο που ακολούθησε την πτώση και τον θάνατο του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, που παρέμεινε στην ιστορική μνήμη για όλα τα χρόνια που ακολούθησαν, μέχρι την εθνική επανάσταση του 1821 και εν συνεχεία μέχρι την κατάρρευση της Μεγάλης ιδέας, που ακολούθησε τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922.

Για να κατανοήσουμε τη σημασία της πτώσης πρέπει να δούμε το γεγονός στην ολότητά του. Πώς δηλαδή εξελίχτηκε ως γεγονός από την αρχή της παρακμής του μέχρι να ολοκληρωθεί η ιστορική του πορεία και να υποταγεί στις στρατιές του Μωάμεθ Β΄.

Για την Πόλη το πιο τραγικό γεγονός ήταν η κατάληψη από τους σταυροφόρους, το 1204, κατά τη διάρκεια της 4ης Σταυροφορίας, εξαιτίας των φρικτών λαθών, της ανύπαρκτης ηγεσίας, της εσωτερικής διαμάχης, της παραμέλησης του στρατού και του στόλου, που άνοιξαν το δρόμο για τη βουλιμία κάθε επίδοξου κατακτητή.

Το σπουδαιότερο όμως ήταν η έλλειψη εθνικής συνείδησης, πνεύματος ενότητας και συνειδητοποίησης του ρόλου που διαδραμάτιζε επί δέκα αιώνες η Αυτοκρατορία. Ηγέτες ασύνετοι, που βρέθηκαν στην εξουσία με εξοργιστικές μεθόδους, ανέτρεψαν με τη δράση τους το έργο σπουδαίων ηγετών που λάμπρυναν την αυτοκρατορία τα περασμένα χρόνια και την προσέφεραν «εν είδει» δώρου σε ληστρικές ομάδες που λεηλάτησαν στο πέρασμά τους τα πάντα και άφησαν τον λαό ερείπιο να κλαίει επάνω στα ερείπια της Βασιλεύουσας.

Η απώλεια της Μικράς Ασίας, συνεπεία της βαριάς φορολογίας, της κακοδιοίκησης, της διαρκούς στράτευσης, της αυθαιρεσίας των τοπικών διοικητών, οδήγησε τους πληθυσμούς της περιοχής σε εκούσιους εξισλαμισμούς και την αυτοκρατορία στην απόλυτη εξασθένιση.

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης – Πορεία προς την πτώση

Πέραν τούτων όμως η πολιτική που ακολούθησαν οι Τούρκοι αφενός και η ασύνετη πολιτική πολλών Βυζαντινών Αυτοκρατόρων επέφερε πιο σύντομα το τέλος της Βασιλίδος των πόλεων.

Συγκεκριμένα:

• Στα 1354, ακριβώς δηλαδή εκατό χρόνια πριν από την Άλωση οι Οθωμανοί Τούρκοι , υπό τον σουλτάνο Ορχάν αποβιβάζονται από τη Μικρά Ασία στη Χερσόνησο της Καλλίπολης. Ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Κατακουζηνός όχι μόνο δεν προσπαθεί να αποτρέψει την απόβαση, αλλά προχωρεί σε επιγαμία με τον Ορχάν, για να ενισχυθούν συγγενικά οι δύο ηγεμονικοί οίκοι. Του δίνει την εγγονή του, ηλικίας 13 ετών σύζυγο, ενώ ο Τούρκος ηγέτης είναι ηλικίας 57 ετών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ειρηνική συνύπαρξη των δύο λαών, κάτι το οποίο σε ελάχιστο διάστημα διαψεύδεται.

• Στα 1368, αμέσως μετά τον θάνατο του Ορχάν ο νέος Τούρκος ηγέτης Μουράτ ο Α΄ καταλαμβάνει την Αδριανούπολη και σύντομα μεταφέρει εκεί την πρωτεύουσα του κράτους του από την Προύσα. Με τον τρόπο αυτό η Κωνσταντινούπολη αποκλείεται από τα Βαλκάνια, αλλά και τα ελληνικά θέματα της Μακεδονίας , του Ιλλυρικού, της Ρούμελης και του Μορέως .

• Η αδυναμία του Βυζαντινού κράτους να διασφαλίσει την ακεραιότητα της αυτοκρατορίας, που καθημερινά φθίνει, έχει σαν αποτέλεσμα να χαθεί ο έλεγχος στις παραλιακές πόλεις και τα νησιά του Αιγαίου, που τροφοδοτούσαν το Βυζάντιο με στόλο, αλλά και πληρώματα για τα πλοία. Όλες αυτές οι περιοχές περιέρχονται σταδιακά υπό τον απόλυτο έλεγχο της Βενετίας και της Γένοβας, που γίνονται πλέον ο μεγάλος δυνάστης για την παραπαίουσα αυτοκρατορία.

• Προς το τέλος του αιώνα η Πόλη είναι ένα βήμα πριν από την κατάρρευση. Πόρους δε διαθέτει, ενώ δεν είναι δυνατόν να εξασφαλίσει βοήθεια από καμία δύναμη της Ευρώπης και ιδιαίτερα από τις Ιταλικές πόλεις και την παπική Ρώμη. Μετά το σχίσμα του 1054 η καθολική εκκλησία και ο πάπας δε μπορούν να δεχτούν ότι το Βυζάντιο αποτόλμησε να αρνηθεί τα πρωτεία του και την υποταγή της

ανατολικής εκκλησίας στη Δυτική. Η εχθρικότητα μάλιστα του πάπα είναι τόσο έντονη ώστε θεωρεί το Βυζαντινό κράτος ως εχθρική δύναμη.

• Δεν ήταν ωστόσο γραφτό να πέσει η Πόλη ακόμη, παρά το γεγονός ότι υφίσταται ασφυκτικό έλεγχο από τους Οθωμανούς Τούρκους και τον οικονομικό στραγγαλισμό των Ιταλικών πόλεων. Στα 1402 η εμφάνιση του Ταμερλάνου και των Μογγόλων στα όρια του κράτους των Οθωμανών οδήγησε στη μάχη της Άγκυρας που σήμαινε και καταστροφική ήττα για τις δυνάμεις του Σουλτάνου Βαγιαζήτ. Έτσι η Κωνσταντινούπολη εξασφάλισε ένα περιθώριο ζωής περίπου 25 ετών. Δεν ήταν όμως σε θέση να εκμεταλλευτεί την εκ Θεού παρεχόμενη βοήθεια.

• Από το 1425 αρχίζει η προέλαση των Τούρκων προς την κυρίως Ελλάδα. Καταλαμβάνονται διαδοχικά οι πόλεις της Θεσσαλίας και το 1430, μετά από σκληρή πολιορκία η Θεσσαλονίκη.

Η Θεσσαλονίκη το 1430

Την κατάληψη αυτή ακολούθησαν ανελέητες σφαγές του πληθυσμού, εξανδραποδισμό και υποχρεωτικούς εξισλαμισμούς. Ήταν τόσο μεγάλος ο τρόμος από τις σφαγές ώστε πολλές πόλεις όπως τα Ιωάννινα αποφάσισαν την εκούσια υποταγή στο Σουλτάνο. Έτσι οι Οθωμανοί έφθασαν μέχρι τις ακτές του Ιλλυρικού αποκόπτοντας την αυτοκρατορία από τις βασικές επαρχίες της.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Παλαιολόγος αποφάσισε να απευθυνθεί και πάλι προς τον πάπα και να ζητήσει βοήθεια για να αντιμετωπίσει την απειλή των Τούρκων που γίνονταν καθημερινά πιο ασφυκτική. Το αντίτιμο για την παροχή αυτής της βοήθειας θα ήταν η αναγνώριση των πρωτείων του πάπα και η υποταγή της Ανατολικής εκκλησίας στη Δυτική.

Μετά από μακρές διαπραγματεύσεις με τον Πάπα Ευγένιο Δ΄ αποφασίστηκε η σύγκληση Συνόδου στη Φεράρα της Ιταλίας, η οποία άρχισε τις εργασίες της στις 9 Απριλίου 1438.
Από την πλευρά της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας επιλέχτηκαν φωτισμένοι άνθρωποι όπως οι προσφάτως αναγνωρισθέντες επίσκοποι Βησαρίωνας, Ισίδωρος και Μάρκος Ευγενικός από την πλευρά της εκκλησίας. Παράλληλα συμμετείχαν φωτισμένοι διανοούμενοι όπως ο Γ. Σχολάριος, μετέπειτα πατριάρχης Γεννάδιος, Γεώργιος Αμιρούτζης και ο Φιλόσοφος Γεώργιος Πλήθων ή Γεμιστός.

Η σύνοδος την επόμενη χρονιά μεταφέρθηκε στη Φλωρεντία και υπογράφηκε το σχετικό πρωτόκολλο της ένωσης των δύο εκκλησιών, τον Μάρτιο του 1439.

Το γεγονός αυτό προκάλεσε τεράστια ένταση στον πληθυσμό της Αυτοκρατορίας,

ο οποίος διχάστηκε σε ενωτικούς και ανθενωτικούς, με συγκρούσεις σε όλη την έκταση της πρωτεύουσας. Θέση αντίθετη πήραν και μεγαλόσχημοι άρχοντες της πόλης όπως ο Μάγιστρος Λουκάς Νοταράς ο οποίος σε επίσημη ομιλία του είπε ότι «Προτιμώ να ιδώ τούρκικο φακιόλι εντός της πόλεως παρά λατινικήν τιάραν» . Σ’ αυτή την κατάσταση ο αυτοκράτορας μετά δυσκολίας μπορούσε να κρατήσει την ειρήνη στην πόλη. Τα ταμεία του κράτους ήταν άδεια, ο στόλος είχε περιοριστεί μόνο σε 25 δρόμωνες, δηλαδή αξιόπλοα πολεμικά, τα τείχη σε μεγάλη έκταση ήταν ερείπια, οι περισσότερες από τις συνοικίες της πόλης είχαν μεταβληθεί σε ερείπια και είχαν εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους της, ενώ ο συνολικός πληθυσμός είχε περιοριστεί στο 1/12 του πληθυσμού που είχε η πόλη κατά την ακμή της, δηλαδή ανέρχονταν σύμφωνα με τις πηγές στις 80.000 περίπου κατοίκους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Αυτό το κράτος και την Πόλη ανέλαβε να κυβερνήσει ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, ηλικίας 45 ετών, όταν το 1448 πέθανε ο αυτοκράτορας Ιωάννης Παλαιολόγος και ανέλαβε τον θρόνο.

Η στέψη έγινε στον Μυστρά στις 6 Ιανουαρίου 1449, γεγονός που δεν είχε συμβεί ποτέ στα χίλια χρόνια της αυτοκρατορίας και ακολούθως ο μικρός αυτοκρατορικός στόλος απέπλευσε για την Κωνσταντινούπολη όπου έφθασε στις 12 Μαρτίου.

Μυστράς

Εκεί έγινε η επίσημη αναγόρευση στο ναό της Αγίας Σοφίας με πάνδημη συμμετοχή του λαού και του κλήρου, που υποδέχτηκαν τον νέο αυτοκράτορα, με την ελπίδα ότι θα ήταν ο Αυτοκράτορας που θα έσωζε την πόλη από την επικείμενη κατάρρευση.

Η κατάσταση όμως που αντιμετώπιζε ο νέος αυτοκράτορας ήταν απελπιστική. Η διαμάχη μεταξύ ενωτικών και ανθενωτικών βρίσκονταν στα ύψη, ενώ η οικονομική κατάσταση βρίσκονταν στα όρια της κατάρρευσης. Τα ταμεία του κράτους ήταν άδεια, το εμπόριο και η οικονομική δραστηριότητα βρίσκονταν στα χέρι των Γενουατών οι οποίοι είχαν δημιουργήσει αποικία στο Πέραν ενώ ο στόλος αποτελούνταν από ελάχιστα και κακώς συντηρημένα πλοία και ο στρατός δεν αριθμούσε περισσότερα από 5000 στρατιώτες. Σε όλα αυτά πρέπει να προστεθεί και η άρνηση των Δυτικών να εξασφαλίσουν ακόμη και την ελάχιστη βοήθεια.

Σ’ αυτό το πλαίσιο ο Αυτοκράτορας προσπάθησε να συνάψει σχέσεις με λαούς της Βαλκανικής, ακόμη και τη Σερβία ή τη Γεωργία στον Καύκασο, επιδιώκοντας ακόμη και να συνάψει γάμο με αρχόντισσα από χριστιανικά κράτη, προκειμένου να εξασφαλίσει την αναγκαία βοήθεια. Στην προσπάθειά του αναφέρεται και παλαιό τραγούδι της λαϊκής παράδοσης που σχετίζεται με τον αγώνα του για σωτηρία της αυτοκρατορίας.

Ο Κωνσταντίνος ο μικρός,
ο Μικροκωνσταντίνος
Τρεις χρόνους περιδιάβαινε
να βρει καλή γυναίκα
να βρει καλή
να βρει ψηλή,
να βρει μαλαματένια…

Καμία όμως από τις προσπάθειες αυτές δεν τελεσφόρησε. Είχε επιπλέον την υπονόμευση των αρχόντων της Πόλης που δεν εννοούσαν να κατανοούσαν ή δεν ενδιαφέρονταν για την κατάσταση που αντιμετώπιζε το κράτος.

ΜΩΑΜΕΘ Β

Μέσα σ’ αυτή την αγωνία που ζούσε η Βασιλεύουσα πέθανε ο σουλτάνος Μουράτ ο Α΄, τον Φεβρουάριο του 1451, και ανέβηκε στον θρόνο ο Μωάμεθ ο Β, που ως τότε ήταν διοικητής της Μαγνησίας.

Ο νέος Σουλτάνος έθεσε ως βασικό σκοπό την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης. Το πρώτο και βασικό του μέλημα ήταν να βγάλει διαταγή και να καλέσει 1000 μαστόρους και δεκαπλάσιους εργάτες για να χτίσει ένα κάστρο πολύ κοντά στην πόλη, από Βορρά, στις όχθες του Βοσπόρου, το οποίο ονόμασαν Ρούμελη Χισάρ προκειμένου να αποκλείσουν την πόλη από οποιαδήποτε βοήθεια έρχονταν προς τη Βασιλεύουσα.

Το κάστρο αυτό τελείωσε σε χρόνο ρεκόρ. Ξεκίνησε τον Μάρτη του 1452 και ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του ίδιου έτους. Για την πόλη αυτό ήταν απόλυτος στραγγαλισμός και αρχή του τέλους της.

Ένα δεύτερο μέτρο που έλαβε ο νέος σουλτάνος ήταν να μελετήσει επιτόπου κάθε σημείο των τειχών και της άμυνας της πόλης για να προσαρμόσει το σχέδιο της πολιορκίας που ετοίμαζε. Εκεί διαπίστωσε ότι η κατάσταση των τειχών βρίσκονταν σε πολύ κακό επίπεδο και ότι με την κατάλληλη προετοιμασία θα μπορούσε να καταλάβει την πόλη με έφοδο.

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης – Τα γεγονότα που προηγήθηκαν

Οι δύο τελευταίες ημέρες πριν από την Άλωση ήταν από τις πιο τραγικές στη χιλιόχρονη ιστορία του Βυζαντινού κράτους.Ο τελευταίος αυτοκράτορας με το ήθος και τη γενναιότητα που ταιριάζει σ’ αυτόν που ανέλαβε να διοικήσει τη Βασιλεύουσα ανεβαίνει το δικό του Γολγοθά, γράφοντας μία μοναδική σελίδα στην παγκόσμια ιστορία.

Τα γεγονότα που προηγήθηκαν αυτής της τραγικής ημέρας ήταν τα ακόλουθα:

Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Γνωρίζοντας άριστα την κατάσταση ο Παλαιολόγος άρχισε να προετοιμάζεται για την επικείμενη επίθεση εναντίον της πόλης.

Άρχισε να συγκεντρώνει μεγάλες ποσότητες τροφίμων για να καλύψει τις ανάγκες του πληθυσμού και του στρατού που θα αντιμετώπιζε τον τουρκικό στρατό.

Εξασφάλισε με κάθε τρόπο μεγάλο αριθμό όπλων και υγρού πυρός που θα μπορούσε να ωφελήσει τους αμυνόμενους.

Ζήτησε τη συνδρομή των πλουσίων της Πόλης αλλά συνάντησε την έντονη άρνηση. Για τον σκοπό αυτό έκανε υποχρεωτικό δάνειο προς το κράτος και πήρε από τις εκκλησίες και τα μοναστήρια όλα τα πολύτιμα σκεύη και χρήματα που διέθεταν από δωρεές πιστών, προκειμένου να κόψει νόμισμα και να καλύψει τις πληρωμές που ήταν αναγκαίες κατά την άμυνα της πόλης. Περιόρισε στο ελάχιστο τις κρατικές δαπάνες και αναδιοργάνωσε τα ελάχιστα τμήματα του στρατού, ενώ ενίσχυσε όσο ήταν δυνατόν , με λαϊκή συμμετοχή τα μέρη του τείχους που είχαν υποστεί καταστροφές και την τάφρο που περιέβαλλε το εξωτερικό τείχος. Τέλος στρατολογήθηκαν όλοι όσοι ήταν σε θέση να φέρουν όπλα.

Ένα πολύ σημαντικό γεγονός ήταν ότι στο τέλος Μαρτίου του 1453 κατορθώνει να κλείσει τον Κεράτιο Κόλπο με μεγάλη αλυσίδα, ώστε να είναι αδύνατη η είσοδος πλοίων του τουρκικού στόλου και να είναι διασφαλισμένη, τουλάχιστον από τα θαλάσσια τείχη της πόλης άμυνα της πόλης. Έγινε δηλαδή σε ελάχιστο χρόνο αυτά που δεν είχαν γίνει τα προηγούμενα 50 χρόνια στην οργάνωση και την άμυνα της πόλης.

Τέλος κατόρθωσε να εξασφαλίσει την έλευση ενός μικρού μέρους μαχητών από τα νησιά του Αιγαίου, περίπου 200 άτομα και τη βοήθεια του Ιωάννη Τζουστινιάνι ο οποίος έφθασε στην πόλη με δύο πλοία και 700 μαχητές , τα έξοδα των οποίων ανέλαβε ο ίδιος. (φωτ.)

Ο συνολικός αριθμός των αγωνιστών κατά τον χρονογράφο Κωνσταντίνο Δούκα ανέρχονταν, σύμφωνα με τους επίσημους στρατιωτικούς καταλόγους σε 7853 στρατιώτες.

Σε αυτά περιλαμβάνονταν και 25 δρόμωνες, πολεμικά πλοία.

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΩΑΜΕΘ

Αντίθετα ο στρατός του Μωάμεθ που θα φθάσει στην πόλη ανέρχονταν σε 253.000 άνδρες.

Ωστόσο άλλες πηγές αναφέρουν ότι ο σουλτάνος κινητοποίησε εναντίον της Πόλης 160.000 στρατιώτες και περίπου 150 πλοία.

Στη δύναμη αυτή περιλαμβάνονταν 12000 γενίτσαροι, τεράστιος αριθμός ιππικού, τοξότες, χιλιάδες βοηθητικοί στρατιώτες και κατασκευαστές υπονόμων, για να ανατινάξουν τα τείχη.

Με το μέρος επίσης του σουλτάνου πολεμούσαν 25.000 στρατιώτες από την Ελλάδα και ανάλογος αριθμός από τη Σερβία, τη Βουλγαρία και τα θέματα της Μακεδονίας και του Ιλλυρικού.

Εκτός από αυτούς όμως στη δύναμη του Μωάμεθ συμπεριλαμβάνονταν πολύ μεγάλος αριθμός βοηθητικών στρατιωτών, εργατών, τειχοποιών, τεχνιτών κάθε είδους, αρτοποιών, οπλουργών, υπονομευτών και, πάσης φύσεων συνοδών του στρατεύματος κα.

Στον εξοπλισμό του ο στρατός του Μωάμεθ διέθετε τεράστιο αριθμό πυροβόλων όπλων για την καταστροφή των τειχών, καθώς και το τεράστιο κανόνι, η μπομπάρδα, βάρους 25 τόνων, δημιούργημα του Ούγγρου Ουρβανού. Για τη μεταφορά του τεράστιου αυτού κανονιού χρειάστηκαν 60 ζευγάρια βόδια και

τετρακόσιοι άνδρες, διακόσιοι στην κάθε πλευρά.

Τέλος τη δύναμη αυτή ακολουθούσαν στρατιωτικοί ακόλουθοι των περισσοτέρων δυνάμεων της Ευρώπης, ως παρατηρητές της μεγαλύτερης πολεμικής επιχείρησης που είχε γίνει στην ιστορία της Ευρώπης.

ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Σε όλες τις χρονικές περιόδους που η Κωνσταντινούπολη αντιμετώπισε επιδρομές και εξωτερικά προβλήματα τα τείχη ήταν το βασικότερο μέσον για την απόκρουσή τους. Από την περίοδο του Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τον 13ο αιώνα τα τείχη ήταν σε άριστη κατάσταση και απέτρεπαν με την έκταση και το ύψος τους κάθε επίδοξο κατακτητή.

Στην τριγωνική χερσόνησο που εκτείνονταν η πόλη υπήρχαν τρία τείχη. Το χερσαίο τείχος που εκτείνονταν από τη θάλασσα του Μαρμαρά μέχρι τον Κεράτιο κόλπο, έκτασης 7 περίπου χιλιομέτρων, από την περιοχή του Στουδίου μέχρι την περιοχή των Βλαχερνών. Το τείχος αυτό περιβάλλονταν από μεγάλη τάφρο και εκτείνονταν σε δύο σειρές, σε εξωτερικό και εσωτερικό τείχος που ενισχύονταν με υψηλούς πύργους που αποτελούσαν και τα βασικά σημεία αντίστασης των πολιορκημένων.

Τα τείχη κατά μήκος του Κεράτιου ήταν μονά και εκτείνονταν σε έκταση 5,5 περίπου χιλιομέτρων. Το τείχος αυτό περιείχε δύο οχυρωμένα λιμάνια και ένδεκα πύλες και εξασφάλιζε την άμυνα της πόλης από τη θάλασσα, η οποία σε όλο το μήκος του Κεράτιου κόλπου ήταν κλειστή και φράσσονταν από την μεγάλη αλυσίδα, που εμπόδιζε την είσοδο κάθε πλοίου προς το εσωτερικό του κόλπου.

Το τρίτο τείχος εκτείνονταν κατά μήκος της Προποντίδας και μέχρι την είσοδο του Κεράτιου κόλπου, μήκους 9 χιλιομέτρων.

Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ

Η επίθεση των Τούρκων εναντίον της Πόλης ξεκίνησε με σφοδρό βομβαρδισμό προς την Πύλη του Αγίου Ρωμανού, όπου βρίσκονταν το αυτοκρατορικό επιτελείο και η στρατιωτική δύναμη του Γιουστινιάνι, με τρεις περίπου χιλιάδες άνδρες. Απέναντί τους βρίσκονταν η σκηνή του Σουλτάνου με το επιτελείο του που επιστατούσαν κάθε επιθετική κίνηση εναντίον της κεντρικής πύλης άμυνας των Βυζαντινών.

Ο βομβαρδισμός ωστόσο παρά τις τεράστιες πέτρινες οβίδες που εκτόξευαν

εναντίον του τείχους δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, διότι η κάθε βολή απείχε χρονικά από την άλλη περίπου 8 ώρες, διάστημα στο οποίο οι αμυνόμενοι είχαν τη δυνατότητα να επισκευάζουν τα τείχη και να κάνουν αδύνατη κάθε προσπέλαση στο εσωτερικό του τείχους. Σ’ αυτή την προσπάθεια σημαντική ήταν η συμβολή του άμαχου πληθυσμού που εργάζονταν νυχθημερόν για την αποκατάσταση των ζημιών.

Ωστόσο στις 18 Απριλίου μετά από σφοδρό βομβαρδισμό οι Τούρκοι κατόρθωσαν να γκρεμίσουν ένα μέρος των εξωτερικών τειχών και δύο πύργους του εσωτερικού τείχους. Μετά την επιτυχία αυτή θεώρησαν ότι θα μπορούσαν να επιτύχουν την κατάληψη της πόλης. Δύο ώρες μετά τη δύση του Ηλίου ο σουλτάνος έδωσε εντολή να κάνουν γενική επίθεση. Η επίθεση όμως αυτή αποκρούστηκε και επέφερε μεγάλες απώλειες στους Τούρκους, ενώ αντίθετα οι υπερασπιστές αναθάρρησαν και επιδόθηκαν σε επισκευές των τειχών, εφόσον πίστευαν ότι οι επιθέσεις θα συνεχίζονταν.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Την ίδια περίοδο που εξελίσσονται οι επιθέσεις στα εξωτερικά τείχη και ιδιαίτερα στην πύλη του Αγίου Ρωμανού και στην Πύλη της Αδριανούπολης συνέβη ένα απρόβλεπτο γεγονός που αναθάρρησε τους αμυνόμενους και τους έκανε να πιστέψουν ότι θα έρχονταν τελικά βοήθεια από τη Δύση.

Στις αρχές Απριλίου τρεις γαλέρες Γενοβέζικες που μετέφεραν όπλα και πολεμοφόδια με εντολή του πάπα από τη Γένοβα προς την Πόλη αναγκάστηκαν να σταματήσουν στη Χίο επειδή ο άνεμος ήταν βόρειος και δε μπορούσαν να πλεύσουν προς την πόλη. Εκεί συναντήθηκαν με μία αυτοκρατορική γαλέρα που οδηγούσε ο πλοίαρχος Φλαντανελάς, που μετέφερε σιτάρι στην Κωνσταντινούπολή. Όταν όμως λίγες ημέρες αργότερα ο άνεμος έγινε Νότιος τα πλοία άνοιξαν πανιά και κινήθηκαν προς τα Δαρδανέλια που ήταν αφύλακτα, επειδή όλα τα τουρκικά πλοία είχαν μεταφερθεί στην Κωνσταντινούπολη και είχαν αγκυροβολήσει στην περιοχή του Διπλοκιονίου, όπου βρίσκεται το ανάκτορο του Τοπ Καπί, μέχρι την είσοδο του Κεράτιου Κόλπου.

Τα τέσσερα πλοία που κατευθύνονταν στην Κωνσταντινούπολη πλησίαζαν στην πόλη όταν έγιναν αντιληπτά από τα τουρκικά, τα οποία κινήθηκαν αμέσως εναντίον τους. Η δύναμη των Τούρκων ήταν τουλάχιστον δεκαπλάσια και ζήτησαν την παράδοση και το κατέβασμα των ιστίων τους. Αντί όμως γι’ αυτό δέχτηκαν μαζική επίθεση από τα έμπειρα ελληνικά και Γενοβέζικα πληρώματα και η ναυμαχία εξελίχτηκε όπως λέει ο Κριτόβουλος σε πεζομαχία αφού τα πλοία είχαν σχεδόν κολλήσει το ένα στο άλλο. Η σύγκρουση πήρε δραματικές διαστάσεις και οι πολιορκημένοι που αντιλήφθηκαν την κατάσταση παρατάχθηκαν επάνω στα τείχη από όπου παρακολουθούσαν την εξέλιξη της άνισης μάχης. Εκατοντάδες ήταν τα θύματα που επέφεραν το ελληνικό και τα γενοβέζικα πληρώματα στους Τούρκους, οι οποίοι δε φαίνονταν ανίκανοι να ανακόψουν την πορεία των τεσσάρων πλοίων προς τον Κεράτιο κόλπο.

Ο Σουλτάνος που παρακολουθούσε από την ξηρά έφιππος τη ναυμαχία είχε γίνει έξαλλος που πάνω από πενήντα πλοία δε μπορούσαν να ανακόψουν την πορεία των «βυζαντινών» και μάλιστα με εκατόμβες νεκρών. Μπήκε μάλιστα έφιππος μέσα στη θάλασσα ωρυόμενος, προσπαθώντας να εμφυσήσει πολεμικό πνεύμα στα πληρώματα των πλοίων του .

Τελικά μετά από ώρες σκληρής μάχης, με τη βοήθεια τριών πλοίων που βγήκαν από τον Κεράτιος, για να απασχολήσουν τα τουρκικά πλοία, ο Φλαντανελάς και τα τρία Γενοβέζικά πέρασαν την αλυσίδα και ασφαλή αγκυροβόλησαν στο ένα από τα δύο πολεμικά λιμάνια του κόλπου.

Ήταν τόση η οργή του σουλτάνου, ώστε την επόμενη ημέρα, 21Απριλίου, καθαίρεσε τον ναύαρχο και τον τιμώρησε με εκατό ραβδισμούς.

Ο Μωάμεθ κατάλαβε όμως ότι όσο ο Κεράτιος κόλπος είναι κλειστός δε θα μπορούσε να πιέσει τους αμυνόμενους από τη θάλασσα. Γι’ αυτό σκέφθηκε να βρει τρόπο να βάλει τα τουρκικά πλοία μέσα, για να διασπάσει τους αμυνόμενους και να εξασθενίσει την αντίσταση που πρόβαλλαν στα χερσαία τείχη.

Για το λόγο αυτό διέταξε να κατασκευάσουν ξύλινη δίολκο επάνω από το λόφο του Γαλατά και να σύρουν 70 πλοία μέσα στον κόλπο.

Η επιχείρηση αυτή, πραγματικά αξιοθαύμαστη και μοναδική σε σύλληψη έδειξε ότι ο Μωάμεθ ήταν πραγματικά μία μεγάλη στρατηγική μορφή. Η επιτυχία αυτή έφερε σε δύσκολη θέση την άμυνα των βυζαντινών, καθώς ο Μωάμεθ με γέφυρα που δημιούργησε με μεγάλα ξύλινα βαρέλια κατόρθωσε να προωθήσει στα θαλάσσια τείχη μεγάλο μέρος των στρατευμάτων του τα οποία πίεζαν πλέον και από τη μεριά της θάλασσας.

Στις 23 Μαΐου αντιπροσωπεία του σουλτάνου ζήτησε να συναντηθεί με τον αυτοκράτορα και του πρότεινε την παράδοση της πόλης με την παραχώρηση του δικαιώματος να εγκαταλείψουν την πόλη με όλα τα υπάρχοντά τους και να πάνε όπου ήθελαν. Η απάντηση όμως του Κωνσταντίνου ήταν περήφανη και απηχεί το πνεύμα των πολιορκημένων , αλλά και του ίδιου:

«Το να σου παραδώσω την Πόλη ούτε δικό μου δικαίωμα είναι ούτε κανενός άλλου από τους κατοίκους της• γιατί όλοι με μια ψυχή προτιμούμε να πεθάνουμε με τη θέλησή μας και δε λυπόμαστε για τη ζωή μας».

Η πτώση της Πόλης

Λίγο πριν αρχίσει η επίθεση οι πολιορκημένοι έζησαν δύο αντιφατικά γεγονότα. Μία απίστευτη επιτυχία του πλοίαρχου Φλαντανελά που κατόρθωσε με τρία γενοβέζικα πλοία να διασπάσουν τον τεράστιο στόλο του σουλτάνου και να μπουν στον Κεράτιο κόλπο, ενώ ο λαός είχε ανέβει στα τείχη και παρακολουθούσε τη γιγαντομαχία με έκπληξη και θαυμασμό, ενώ ο σουλτάνος έφιππος ωρύονταν επάνω στο άλογο μέχρι μέσα στη θάλασσα.

Και ένα πραγματικά οδυνηρό. Το απίστευτο τόλμημα του Μωάμεθ να περάσει επάνω από το βουνό του Γαλατά τον τουρκικό στόλο των 70 πλοίων, σε δίολκο, και να τα ρίξει στον Κεράτιο κόλπο. Από εκείνη τη στιγμή τα περιθώρια ζωής της Βασιλεύουσας περιορίστηκαν ασφυκτικά.

Κανένας δεν είχε κοιμηθεί εκείνη τη νύχτα 28 προς 29 Μαΐου 1453.

Ο λαός της Κωνσταντινούπολης προσεύχονταν με ολονυχτίες σε όλες τις εκκλησίες της Πόλης και στην Αγία Σοφία.

Στα τείχη και οι δύο στρατοί δεν έκλεισαν μάτι. Χιλιάδες Τούρκοι τυμπανιστές προσπαθούσαν να εξάψουν το φανατισμό στους πολεμιστές τους και παράλληλα να μην αφήσουν τους πολιορκημένους να κλείσουν έστω και μία στιγμή τα μάτια τους και να τους εξαντλήσουν. Χιλιάδες βοηθητικοί ενίσχυαν με κάθε τρόπο τα τείχη και μετέφεραν υλικά για την απώθηση των επιτιθέμενων στις κεντρικές πύλες, του Αγίου Ρωμανού, την πύλη της Αδριανούπολης, του Βελιγραδίου, των Βλαχερνών. Κληρικοί μετέφεραν την εικόνα της Παναγίας της Οδηγήτριας από πύργο σε πύργο και προσπαθούσαν να εμψυχώσουν τον στρατό του αυτοκράτορα.

Η ΕΠΙΘΕΣΗ

Η επίθεση εκδηλώθηκε τρεις ώρες πριν από το ξημέρωμα.

Το πρώτο σώμα που έστειλε ο Σουλτάνος εναντίον των τειχών ήταν άτακτοι από χριστιανικές χώρες της Ευρώπης, Γερμανοί, Ούγγροι, Σέρβοι ακόμη και από χριστιανικές περιοχές της Βαλκανικής και ελληνικές περιοχές.

Σκοπός ήταν να εξαντλήσουν τους αμυνόμενους πριν από την τελική επίθεση των τακτικών στρατευμάτων. Η επίθεση αυτή κατέληξε σε πραγματικό λουτρό αίματος για τους επιτιθέμενους οι οποίοι δε μπορούσαν να υποχωρήσουν γιατί τουρκικά τμήματα εμπόδιζαν την υποχώρηση με λογχοφόρους και τοξότες που εκτελούσαν επιτόπου κάθε στρατιώτη που λιποψυχούσε. Έτσι όσους δεν είχαν εξοντώσει οι αμυνόμενοι στα τείχη τους εξόντωσαν τα ίδια τα σουλτανικά στρατεύματα, Ήταν τόση η φθορά ώστε τελικά ο ίδιος ο σουλτάνος μόλις είχε για τα καλά ξημερώσει αποφάσισε να επιτρέψει την υποχώρηση.

Μετά από αυτή την πρώτη αποτυχία ξεκίνησε ομοβροντία του πυροβολικού που βομβάρδιζαν το τείχος σε όλη του την έκταση για να ανοίξουν δίοδο από όπου θα έκαναν την επίθεση.

Κατά τις 8 περίπου το πρωί έκαναν την επίθεση τα εκλεκτά τμήματα του τουρκικού στρατού με εκατοντάδες σκάλες, με τις οποίες θα προσπαθούσαν να φθάσουν στην κορυφή του τείχους. Και η επίθεση αυτή κατέληξε σε χιλιάδες τούρκους νεκρούς που για ένα διάστημα έφερε σε πλήρη αμηχανία τον Μωάμεθ και το επιτελείο του.

με πληροφορίες από την Πεμπτουσία

επιμέλεια: Ρωμανός Αλβέρτης